

نور طبیعی و نقش آن در معماری ایرانی (با ارائه نمونه موردی)

مبینا روحی¹، رضا قنبری^{2*}، سحر خانجانی فرد³

1- دانشجوی دکتری معماری، ساری خ بعثت ک 6 نبش ک الهام ، Memar.2011@yahoo.com

2- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، ساری خ بعثت ک 6 نبش ک الهام ،
R.Ghanbari28@yahoo.com

3- مهندس معماری ، ساری خ بعثت ک 6 نبش ک الهام ، Sahar.Khanjanifard@yahoo.com

چکیده

نور، غیر مادی ترین عنصر محسوس طبیعت، همواره در معماری ایرانی وجود دارد و در واقع نشانه ی عالم والا و فضای معنوی است. معماری ایرانی معماری ای حقیقت جوست، حقیقت در معماری کمال است و کمال از آن باریتعالی است و هرچه در این معماری حضور دارد، عضوی از آنست که جداناپذیر است و روی به سوی حقیقت دارد. فضا به نحو مطلق فقط فضا و فضای جوهر یکتایی همچون نور است و همین دلیل ترجیح نگاه دو جانبه نور- فضا در طراحی های معماریست. اولین تاریخی که ما در معماری ایران از آن اطلاع داریم سده ی سوم هزاره چهارم ق.م می باشد که در آن زمان جهت کسب نور و سایه از ایجاد اختلاف سطح در دیواره های خارجی استفاده می کردند. در شهر سوخته از هزاره های سوم و دوم ق.م از روی آثار خانه هایی که دیوار آنها تا زیر سقف باقی مانده بود میتوان استنباط کرد که هر اطاق از طریق یک در به خارج ارتباط داشته و فاقد پنجره بوده اند. در تخت جمشید معلوم شده که انحراف زوایای بناها بر اساسی بنیاد گذاشته شده که بوسیله ایجاد سایه روشن های گوناگون تعیین روز اول سال و فصول مختلف میسر شده و این انحراف به معمار ایرانی اجازه می داده مکان های مورد نیاز برای زیستن را به صورتی بسازد که در فصول مختلف سال هر خانه به مقدار لازم از آفتاب و روشنایی استفاده نماید. عناصر نورگیری در معماری سنتی دو گروهند: گروه اول نقش تنظیم نور وارد شده به داخل بنا را به عهده دارند و به دو دسته تقسیم می شوند: دسته اول آنهایی که جزو بنا هستند مانند رواق و دسته دوم آنهایی که به بنا افزوده شده و گاهی حالت تزئینی دارند مثل پرده. عناصری که به عنوان نورگیرها مطرح می شوند نام های مختلفی دارند ولی همه نورگیر هستند و عبارتند از: روزن، شبک، در و پنجره مشبک، جام خانه، هورنو، ارسی، روشندان، فریز و خوون، گلجام، پالکانه، فنزر، پاچنگ و تهرانی. در مقابل عناصری مانند رواق، پرده، تابش بند، سایه بان ها، سرادق و ساباط قرار دارد که نقش کنترل کننده نور و تنظیم آن برای ورود به داخل بنا را به عهده دارند.

واژه های کلیدی: نور در معماری ، معماری ایرانی، نور طبیعی، نور در مسجد

1- مقدمه

زیبایی که به چشم می آید از پرتو نور و روشنایی است و گر نه در تاریکی ،زیبائی مفهومی ندارد.زیبائی حقیقتی با نور معرفت درک می گردد و زیبائی ظاهری با عزیزترین حس ما که بینائی است دیده می شود. نور و روشنایی چه ظاهری و چه عرفانی باعث می شود که زیبائی به چشم آید و رنگ و سایر زیبائیهای شیء جلوه کند. بنابراین بحث